

luculenter patet consideranti, quo studio nobiles et ignobiles, senio confecti et juvenili aetate virentes huic Assumptionis festo se mancipent; quo pietatis ardore nitantur sacrum transigere diem, atque jejunia instituant, precibus et obsecrationibus vacent, animique sordibus salutaris confessionis lavacro detersis ad mensam dominicam confluant frequentissimi, deinceps sua corda ferventi prece contra Virginis assumptae iconem effundentes (1). Id ipsum quoque satis luculenter patet consideranti, qua animi voluptate ac tenerrimo cordis affectu quotannis gestient laetitia christiadum gens ejusdem Assumptionis memoriā solemniter agat, sive in pagis et oppidis, sive in maxima urbium frequentia versetur. Hinc vestibus elegantioribus induitus templum festiva fronde velatum populus adit, et charismatum dona per Virginem assumptam humiliter exquirit. Unde liquido constat, quantum hic populorum consensu gloriosissimam confirmet Assumptionem, eo vel magis quod pateat, quoniam ex fonte illam fideles hauserint, ex avita scilicet traditione, ac dupli præsertim de capite, tum ex liturgiis quas pastores ad usum cuiuscumque dicæcæsos cinnarunt, tum ex publicis quas de hoc mysterio ad populos sibi creditos habuere concessionibus. Fideles igitur populi magna pietate flagrantes inten-

tique ora tenentes, eam animo imbiberunt erga hoc mysterium venerationem ac studium, ut nunquam in suis cordibus in quibus radices fixerat altissimas, vel minimum deferuerit, immo in dies magis atque magis incrementa ceperit.

5. Insuper se prodit latens in populo fideli pius hic sensus erga singulare B. Virginis privilegium; quum totus qua late patet orbis terrarum illud quadam orandi meditandique forma pene quotidie profiteatur. Praxis fidelium recitandi Rosarium quæ pluribus ab hinc sæculis in universa obtinuit Ecclesia, nil aliud suadet. Et, ut rem solide conficiamus, vera ac firma omnium catholicorum semper sententia fuit, confraternitatem Rosarii a s. p. Dominico per gloriosam Virginem Dei Matrem, cui devotissimus erat, ad hoc monito et confortato fuisse primo institutam, propagatam et in diversis mundi partibus non sine magnis præclarisque miraculis dilatatam. Id Summi Pontifices in diplomatis suis diserte testantur, ac præcipue Leo X in bulla quæ incipit: *Pastoris aeterni*, et Xystus V in suis apostolicis litteris quæ incipiunt: *Dum ineffabilia*. Porro illud animadverendum est, in Rosario, in hoc mystico roseto, in hoc psalterio mariano pluries in hebdomada Virginis Assumptionem 4° et 5° mysterio gloriose pios undique fideles meditari. Vale-

⁽¹⁾ celebravasi la predetta novena, è stato straordinario il concorso del popolo divoto. Il di poi della solennità, fino alle più tarde ore del mattino, i sacri tribunali della Penitenza e gli altari erano assiepati da folla grandissima di fedeli, che si accostavano a' Sacramenti, pregando per la liberazione del Sommo Pontefice e pel

trionfo della Chiesa e della giustizia. *Civiltà Cattolica*, ann. 1873, Ser. VIII, vol. xi, quad. 557.

(1) Ad rem hoc opus inscriptum: *Condotta del Cristiano per passare santamente le otto prima e dopo la festa dell' Assunzione di Maria Vergine*. Opera del R. P. Avrillon; Bergamo, 1872.

rianus lithuanides sanctissimi Rosarii recitandi modum tradidit (1), huncesse optimum judicavit, eumque nedum in suo libro posuit, verum etiam in tabulis descriptsit, et publice in ecclesiis curavit affigi. Et ut cætera mysteria silentio premam, 4um dumtaxat gloriosum aperire sufficiat. « 4° Assumptio. — Jesus amor meus te lætantem Matrem Mariam Virginem cum anima et corpore assumpsit in cælum. Pater noster et 10 Ave Maria. Quadrages millies te benedicant, etc. » Ita prædictus Valerianus Sacrae Theologiæ doctor. Ad majorem tamen rei de qua agimus firmitatem non erit abs re commonere, Rosarium esse totius Evangelii summam, totiusque vet. Testamenti breviarium: quicquid enim patriarchæ exoptarunt, quicquid figuræ adumbrarunt, quicquid doctores explicarunt, quicquid theologi disputationibus ventilarunt, hoc totum summatim continet Rosarium. Heic incarnatio, vita, passio, resurrectio, ascensio Christi recolitur, quæ theologi omnes utriusque federis doctis commentationibus, disputationibus, glossis explanabant et porro explanant. Ex hac proinde Catholicæ Religionis firmitudine quanta firmitudo dimanet in Assumptionem Virginis, sat perspicua res est.

Et postquam archiconfraternitas sanctissimi Rosarii refloruit, mox aliæ sodalitates sæcularium velut fœcundæ propagines pullularunt, et magnos in Ecclesia Dei fructus produxerunt. Has tamen inter principem locum obtinet illa cui titulus: *Sodalitas assumptionis*

(1) In lib. de Rosario, *Hortus rosis consitus inscripto*, part. 6, cap. 13.

in cælum beatæ Marice Virginis. In hac sacerdotes singulis hebdomadis, statuto die, conveniunt; ibi modum recitandi horas canonicas, faciendo sacram, meditandi, concessionandi, docendo pueros et rudes christianam doctrinam, audiendi confessiones, trædendi spiritualia exercitia, insuper modum instruendi patres familias, liberos ac domesticos christianis moribus informandos, et alia id genus, quæ ad sacerdotale munus rite obeundum necessaria sunt, assumptæ Virginis opitulante gratia, docent.

En quomodo serpit per singulas artus corporis Ecclesiæ vivens de assumpta Deipara fides. Hac itaque suasione pellectus, identidem Dei populus ad omnem comparatus virtutem, omnique catholicæ veritate nutritus, Deiparentis Assumptionem ea qua potest opera prædicat, magna obsequiorum copia testatur, nec aliqua occasione nacta, populi fideles altum de illa tenuere silentium, adeo ut hæc doctrina inoculata, ut ita dicam, fuerit atque inserta communi Ecclesiæ cœtui; ut cibus qui in nutrimentum transmutatur atque convertitur; aut etiam, ut phrasi nunc usu recepta utar, in ipso Ecclesiæ corpore fuerit incarnata.

6. Idem fidelis populus eamdem Assumptionis veritatem formosa micanlique veste circumdatam præ se tulit, mirifica nempe venustate poeseos. Cæteris omissis catholicis poetis, qui prærogativam Marianam venuste depingunt, laudatur solummodo Danthes Aligherius, magnum illud Italæ jubar, quo diebus nostris tantopere mali male usi sunt. Elaboratissimum ipse carmen edidit, cui nomen dedit: *La*

Divina Commedia; ibi plura theologice disserit, Patrumque vestigia premens, Dei Filii incorruptionem et Ascensionem cum Mariæ Matris ejus incorruptione et Assumptione confers, more suo pulcherrima cecinit:

Questi (nempe Joannes) è colui che
giacque sovra 'l petto
Del nostro Pellicano, e questi fue
D'in su la croce al grande officio eletto.

La donna mia così, nè però piue
Mostrò la vista sua di stare attenta
Poscia che prima, alle parole sue.

Quale colui che adocchia, e s'argomenta

Di vedere ecclisar lo sole un poco,
Che per veder, non vedente diventa;

Tal mi feo'io a quell'ultimo foco
Mentre che detto fu: Perchè t'abbagli
Per veder cosa, che qui non ha loco (1)?

In terra è terra 'l mio corpo, e sagagli (2)

Tanto coll'altri, ch' el numero nostro
Coll'eterno proposito s'aggugli.

Co' le due stole nel beato chiostro
Son le due luci sole che saliro (3):
E questo porterai nel mondo vostro (4).

Ita singularem corporeamque Deiparentis Assumptionem suavi modulamine canit poeta theologus (5).

Sequitur pictura formoso nexu poem: utraque pandit in assumpta Virgine pulcrum, ideoque verum et bo-

(1) Quo videtur innui ea beato Joanni sententia Christi: "Sic eum volo manere, donec veniam," xxi, 27. Suspicari Danthes poterat (uti tunc temporis ferebat opinio), B. Joannem in caelis cum anima et corpore reperiri. Quapropter, ut de hoc certiore se faceret, in suo splendore jugiter contueri nitebatur. Sed Apostolus ei: "Perchè t'abbagli per veder cosa, che qui non ha loco? meum videlicet corpus."

(2) Id est ad illud usque tempus, quod Deus constituit. In Apocalypseos libro, vi, 11, legitur: "Donec compleantur conservi eorum et fratres eorum."

num; inseparabilia namque sunt hujusmodi pene creatæ Triadis objecta: Verum, Bonum et Pulcrum. Quam ob rem, ut inquit deifer et magnus in divinis Basilius: "Imaginis honor ad exemplaris transfertur honorem." Quod etiam ante illum ethnicus philosophus, Aristoteles diserte docuit: "Idem est motus in imaginem et rem, cuius est imago (6)." Quod declarans divus Athanasius, ait: "In imagine regia species regis et forma appetat, et in rege imaginis species; ut qui videt imaginem, videat in ea regem; et vicissim qui regem intuetur, agnoscat illum ipsum eundem esse qui in imagine representatur (7)." Unde loqui propemodum videtur imago: ego et rex unum sumus; ego enim in illo sum, et ille in me; et quod in me animadvertis, id pariter in eo animadvertes; et quod videris in illo, videris in me.

Quamquam injuria et vetustate temporum plures assumptæ Virginis icones interciderint; duæ tamen longo saeculorum cursu labente ad nos usque pervenerunt, corpoream Virginis Assumptionem exhibentes. Altera namque Paschalis II, demortui an. 824, ætatem attingit; altera nuper in inferiori ac pervetusta S. Clementis ba-

(3) Con le due stole, scilicet cum anima et corpore; nel beato chiostro, nimurum in caelis; son le due luci sole, duo videlicet splendores, tantummodo reperiuntur; che saliro, quos nuper caelos concendere tua lumina conspexerunt, nempe Christum Jesum (Carm. xxii, v. 85 seqq.) et Mariam Virginem (ibidem v. 118).

(4) Cantica del Paradiso, cant. xxv, v. 112 segg.

(5) Huc etiam facit opus inscriptum: Trionfo di Maria Assunta in cielo, poemetto del P. Bernardo da Napoli.

(6) Lib. de memoria et reminiscencia, cap. 2.

(7) Serm. 5 contra Arianos.

silica detecta est, quæ D. N. J. Christum stellarum solio sedentem, angelis quatuor suffultum, beatamque Deiparam celorum gloriam expectantem deponit. Cum autem ibi et Leo IV quadrata aureola insignitus formose depictus exhibeat, inde tuto conjicere fas est, eo adhuc vivente, hoc est ab an. 947 ad 955, effigiem hanc fuisse confectam.

Innumeræ vero Deiparentis imagines hic illic religiose servantur, quæ posterioribus ævis a celeberrimis viris depictæ, triumphalem Dei parentis Assumptionem exhibit. Os, oculi, manus in cælum expansæ; pedes qui prope videntur lacrymarum hanc deserere vallem; rosea nubes qua conspicitur tamquam pulcherrima veste circumdari; lætans angelica cohors cuius plures beatiss. Virginem super niveas pennas extollunt; cælum formosiori luce scintillans, et, ut ita loquar, apertum; Ss. demum in æthereo vertice Trias, patriarchis, prophetis, apostolis, aliisque stipata cælicolis, inclytam Deiparam cum anima simulque corpore cælica regna consensu ram muto perennique sermone patet. Hinc sententia nostræ theseos abunde probatur ex memoratis ico nibus; ad eum pene modum quo ex lilio, vel palma, aut ex calamo rerum archeologicarum studiosi virginitatem, vel martyrium, aut doctrinam laudatorum hominum in tabulis la pideis vel marmoreis sæpe sœpius ingeniose deprehendunt.

Animadversione digna res est, nunquam, prope dixerim, B. Virginem feretro demortuam a pictoribus ex-

(1) Martyrol.

(2) In Not. ad suum Martyrolog., die 18 Jan.

meritoria, nobile templum constratum Virg. Deiparæ fuit. Cum autem titulus B. Mariæ in cælum Assumptionistum gloria cæteris omnibus tum antiquitate præcellat; sic omnino non dubitamus, quin populi fideles assumptæ Virginis prima templo dicarint. Nec secus postmodum contigisse videmus: unde nostra cathedralis ecclesia S. Agathæ Gothorum ceu titularem habet Virginem assumptam, quatenus huic illa dicatur; et in eo toti sunt episcopus, canonici, cives, ut eam quotannis splendido cultu solemnique veneratione prosequantur. Ceu titularem habet assumptam Virginem per vetustâ Basilica beneventana, prout eruitur ex 1^a lectione 2ⁱ nocturni pro ejusdem Basilicæ dedicatione: « Sacrosanctam Metropolitanam Basilicam, hortodoxæ fidei in Beneventanam civitatem in vectæ coævam, magnæque Deiparenti in cælum assumptæ erectam, David trigesimus primus Episcopus decimo octavo kalendas januarii anno salutis sexcentesimo, sermone ad populum habito, adhuc exiguum dicavit. » Innumeræ pariter ecclesiæ, vel sacella, vel oratoria, vel altaria in honorem assumptæ Virginis erecta conspiciuntur. Hæc omnia brevitatis ergo præterimus; quum legi facile possint sacrae Archeologiæ tractatores, ac præcipue Riccardus in opere quod inscripsit: *Principali Santuari di Maria Vergine*, nec non Justinus Miechoviensis super Litanias Lauretanæ (1). Hoc eruimus tantum ex publicis Luceriarum monumentis:

(1) Vol. 2, discursu ccxxv, n. 16: *Templo Virginis in cælum assumptæ, propagata jam christiana fide per orbem, a christianis erecta.*

« Urbs Luceria vetusta, et nobilis in Apulia Daunia a Petro Apostolorum Principe Evangelicam legem, ut traditum est, accepit... Pietate insignis erga Deiparam ea opitulante festo *Assumptionis die* Saracenis penitus profligatis Luceria S. Mariæ a Carolo II rege Andegavensi jussum est appellari, qui antiquam ejusdem Imaginem Ligneam tunc repertam collocari voluit in Cathedrali Ecclesia a se condita, et ditata: nuper vero a Gregorio XVI Basilicæ nomine insignita (2). » Nec possumus præterire silentio quod Editor ferrariensis ad lectorem monet in opere Aloysi Vaccarii *De Assumptione Deiparæ*: « Nunc autem inter tot pastoralis curæ sollicitudines, animi angores ob iniqua tempora, et difficultates quibus undequaque permititur (Aloysius Vaccarius) ad Mariæ in cælos assumptæ, cui ambo suæ Cathedrales Ecclesiæ Tropie et Nicoteræ dedicatæ fuere, gloriam maximam procurandam toto animo incumbit. »

Archeologica quæ nuper depprompsimus argumenta maximo penes homines firmitatis robore pollent, tum quia in aliam partem detorqueri nullimode possunt, tum quia veterrimam ætatem attingunt. Quapropter assumpta Virgo profert de thesauro suo nova et vetera. Vetera et nova miscuit, ut semper et ubique et ab omnibus conclamaretur: Assumpta est Maria in cælum. Vetera et nova miscuit, ut ista per illa solidaret, nec non illa per ista compleret. Vetera et nova

(2) Ex lect. vi Offic. prop. S. Metrop. Eccles. Benevent. de mandato Benedicti Pp. XIII olim Archiep. Benevent.

miscuit, ut plane verenda traditio patesieret.

In ipsa Deiparentis prærogativa decoranda simul cum memoratis pulcris artibus sacra musicæ coit. Primum suppeditavit exemplum rex David, qui miscens fatidica carmina lyræ, dulci suavique melos, quo furentis Saulis mœrem dulcorabat, cecinit: « Surge, Domine, in requiem tuam, tu et arca sanctificationis tuæ (1). » Nostris vero temporibus illustris ille musicus Haydn qui nihil ex propriæ imaginationis penu, nisi Maria de cælis aspirante, trahebat, Mozart, *Raphael musices* jure merito nuncupatus, nec non Michael Valensis (2) qui non obscurum sibi nomen peperit, tum in chordis et organo, tum in cymbalis benesonantibus, tum in festivæ jucundæque musices instrumentis veritatem Assumptionis cecinere, adeo, ut pro novo ac mirifico objecto novam mirificamque piis auribus melodiam creaverint.

Ratissimum porro exploratumque est, christifideles omnes circa Deiparentis Assumptionem sic unanimiter convenire, ut omnium sit fidelium cor unum et anima una, et maximum paterentur offendiculum, si vel minima de hac veritate moveretur quæstio. Hinc eam de qua loquimur veritatem firmissimo veluti sigillo hic totius christiani populi consensus ob-signat, qui uno et animo et corde et mente et ore privilegium hoc in beata Virgine Deipara profitetur. Neque mirum. Ab omnibus sane gentibus be-

(1) Psalm. cxxxii, 8.

(2) *Corona settemplice a Maria Ss. Assunta in cielo.*
Musica di Michele Valensis, socio dell'Accademia

tam (3) se prædicatamiri gloriosa Virgo prædixit: et ideo toti sunt populi omnes in Assumptione Virginis asserenda, et veritas quam adhuc in universa traditione conspeximus, micantissimum lumen acquirit ex mirabili illo summe consentienti omnium populorum in assumpta Virgine vel pro viribus colenda vel maximopere laudanda concursu.

Caput II.

Ecclesia latino-græca malignantium,
et primitivorum.

1. Duplex catholicæ doctrinæ testimonium hæretici perhibent: alterum de iis quæ retinent ex doctrina catholicæ, quum ea sit hæreseos indeles, ut non omnia rejiciat quæ vera docet Ecclesia. Quod vero spectat ad articulos ab hæreticis impugnatos, hi testes quoque sunt, quod talis in Ecclesia doctrina viguerit, cum ab illa desciverunt. Ex gnosticis proinde disimus, Ecclesiam respuisse perversum dogma quod Deus sit auctor peccati; ex manichæis quod Deus auctor extiterit veteris Testamenti; ex arianis quod Ecclesia profiteretur consubstantialitatem Verbi cum Patre, ac ita porro. Magnum proinde firmatæ robur poterit ab Hæreseologia desumi ad nuperrimos hæreticos præsertim retundendos, dum novitatis incusant Ecclesiam in iis doctrinis quas impune detectant. Quemadmodum super nigrum formosior pictura resultat; ita super nigra infidelium

di S. Cecilia. Milano, G. Martinenghi editore e ne-gozianti di musica, pianoforti ed armonium, via del Pesce, n. 14. (3) Luc. v, 1.